

ERDÉLYI GAZDA

MECJELENIK

minden pénteken

legalább egy iven

és az egyleti tagoknak

ingyen

küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 Ft. félévre 2 Ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimzendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
széri hirdetéskor						
	kr	kr	kr	kr	kr	kr
1/16 lap	14	36	70	120	160	200
1/16 "	7	18	35	60	80	100
1/16 "	350	9	1750	30	40	50
1/16 "	175	450	875	15	20	25
1/16 "	90	225	440	750	10	1250

Többszöri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor
a hirdetés megjelenik.

A szives megrendelésben világosan kérik kitenni;
menyri helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főter gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. fba ezámít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Nemes adomány.

Az erdélyi gazdasági egyesülethez november hó 1-én mlgos. Bors Albert ur kétezer fo-
rint alapítványt tett le azon kijelentéssel,
hogy ezen alapítványi összeg évi kamatai a kolozs-
monostori gazdasági tanintézet egy jeles növendéké-
nek ösztöndíj adassanak ki. —

Az alapítványi levél következőleg szól:

„Néhai csikszentkirályi Bors Mihály, a k. mo-
nostori kir. alapítványi uradalom nyugalmazva volt
provisora, és csikplotzai Lázár Anna néhai kedves
szülőim emlékének tiszteletére, (kik 1847 óta a k.
monostori kálváriai sirboltban nyugosznak) — 2000 =
kétezer forintokat erd. urb. papiroknban 1874 ja-
nuár 1-től járó szelvényekkel együtt adok által az
erdélyi gazdasági egyesület tisztelt pénztárnokának
azzal a kérelemmel: hogy ezen papiroknak az erd.
gazdasági egyesület által leendő kezelését kieszkö-
zölni sziveskedjék; hazafiui tisztelettel kérném egy-
sersmint a mélyen tisztelt egyesület igazgató válas-
mányát, hogy ezen 2000 frt. erd. urb. papiroknak
egy éves szelvényét, vagy utólagoson folyósított ér-
tékének évenkinti kamatját, mint a Bors Mihály
emlékére tett alapítványt egy, a k. monostori gazda-
sági intézetbeli jeles tanulónak ösztöndíjul kiszolgál-
tatni méltóztassék. — Költ Szinden (Tordamegyé-
ben) november hó 1-én 1873-ban. Bors Albert
s. k.“

A nemes lelkülettel tett adomány a nagylelkü
adományozónak, mlts. Bors Albert urnak, a nemzeti
érdekek egyik legfontosabbikának, a gazdasági szak-
képzésnek javára tett áldozatáért bizonyára a
közelismerést vivandja ki s egyuttal a legszbb ke-
gyelet ápolását a nemzeti érdek előmozdításával egy-
bekapcsoló hazafias törekvését a legfényesebben iga-
zolja. —

Haszonvételek (szolgalmak) megváltása.

Haszonvételek (szolgalmak) alatt tudvalevőleg
értjük az 1848 előtti urbéri kötelékből fennmaradt
ama jog- és birtokviszonyokat, vagy világosabban
szólva: a volt földesurak és jobbágyaik között fenn-
álló használati közösségeket, melyek
mindenütt, a hol ma még léteznek, az illető gazda-
sági ág intensiv megerősödésének és korszerű, sza-
bad fejlődésének valóságos nyügét képezik.

E szolgalmak között, káros voltuk miatt, külö-
nösen kiemelendők azok, melyek az erdőt ter-
helik, azon okból, mert ezek elég „praeise“ már
természetüknél fogva sem határozhatók meg soha s
a túlhajtás és a jogosultság révén elkövetett vissza-
élések az erdőt előbb-utóbb végpusztulásra juttatják.
Ezt szolgalmi jogosultakkal vesződő erdőbirtokosaink
leginkább be tudnák bizonyítani. Első helyen emli-
tendő e részt a faizás és erdei legeltetés

s ezekhez csatlakoznak még itt-ott némely kisebb és kevésbé káros haszonvételek, mint pl. a makkoltatási jog sat.

E haszonvételeknek megváltás útján szabályozása urbéri községeink egy részében — úgy, a hogy — már megtörtént. Sajnos azonban, hogy a szóban forgó jogok gyakorlása az urbéri községek mintegy fele részében még ma is fennáll s az erdők károsítását napról-napra tetézi és azok pusztulását szemmel láthatólag sietteti.

Az eddig megejtett szabályozásokban valamely szigorúan szem előtt tartott elvet, és az eljárásnál egyöntetűséget nem találunk, — aminek három oka van: először, mert a hány urbéri község, ugyanannyi féle sajátságok és egyben-másban eltérő jog- és természeti viszonyok jellegzik eme haszonvételeket; másodsor, mert a hány fő, annyiféleképen gondolkodik és harmadsor, mert ezen sokféleképp gondolkozásra, vagy más szóval: személyes felfogásra és önkényre az ide vonatkozó urbéri szabályrendeletek és törvények is meglehetősen tág tért engedtek.

A magyar országgyűlés 1871-ben alkotott egy új törvényt (az 1871-évi LIII. törvénycíkket), mely a szóban forgó urbéri jog- és birtokviszonyok szabályozásáról rendelkezik. E törvényzik alapján intézendők el most már minden jövőre felmerülő urbéri ügyek, valamint azok is, melyek már előbb tárgyalás alá vétettek ugyan, de ezen törvény hatályba-lépte napján jogérvényesen elintézve még nem voltak.

Önkényt értetik, hogy a személyes felfogás és önkény útját most említett új törvény sem zárja s talán nem is zárhatja el egészen. Mindig marad kibuvó lyuk s csúszik be a törvény szövegébe olyan elastikus tétel, melyet a részrehajló bíró tetszés szerint csűrhet-csavarhat, s ha a bíraskodás terén az igazság egyenes kiszolgáltatása valahol a bíró részrehajlatlanságától függ, úgy itt bizonyára igen, s e mellett szükséges, hogy értelmes és lelkiismeretes szakértők működjenek közre; mert ez ügygyel valóban úgy vagyunk, mint az orvos az „idült“ bajokban szenvedő beteggel; hosszas gyakorlat folytán mély gyökeret vert az s a valódi tényálladék kiderítésére s a „jogos“ és „jogtalan“ közötti határ biztos megjelölésére hiteles adatokat és bizonyítékokat a legtöbb esetben vagy csak hiányosan, vagy éppen nem lelünk. Ily bizonyítékok hiányában pedig a törvényértelmében, a megváltás kulcsa, szakértők meghallgatása mellett bírói becsü útján állapítandó meg. S

itten és a megváltás r é s z l e t e s keresztülvitelének további cselekvéseinél merülnek fel azon apró-cseprő körülmények, melyeknek részrehajló felfogása, vagy tudatlan félremagyarázása végtelen perpatvart idéz elő, az ügy érdemleges elintézését évtizedekig késlelteti, s a végén is vagy a jogosultak szenvednek rövidséget, vagy pedig — ami még gyakoribb eset — az erdőbirtokos (volt földes ur) erdei birtoka egy nagy részének jogos használatából méltatlanul kiforgattatik.

A törvény „detail“ utasításokat nem ad, s plane a viszonyok minden árnyalatára nézve nem is adhat, hanem csak az általános, főbb mozzanatok megjelölésére kell szoritkozni.

Az eddig megejtett urbéri szabályozások, miként főntebb már érintém, gyakran homlokegyenest ellenkező felfogásokat és a bírói ítéletek ugyanannyi variánsait tüntetik elő, s ha valaki ezek közül egyet, pl. legközelebbiről a szomszéd birtokos által követett eljárást választaná sinormértékül, igen könnyen megeshetnék, hogy csak a hibás és téves eljárások számát egygyel szaporítaná.

Ily körülmények között s most, midőn házáinkban ezen haszonvételek szabályozása sok helyen folyamatban van, s még több helyen folyamatba veendő, a volt földesurak és szolgálmi jogosultak érdekében egyaránt jónak látom röviden megismertetni azon elveket és szempontokat, melyeket a megváltási munkálatok részletes keresztülvitelénél jobb hírű szakembereink concret esetekben követni szoktak, s méginkább azokat, melyeket akkor tartanak szem előtt, midőn hiteles adatok és bizonyítékok hiányában vannak; megjegyezvén, hogy 100 közül 99 eset többé-kevésbé ez utóbbiak sorába tartozik.

Vegyük példaképpen a faizási jog megváltását.

E haszonvétel megváltásának cselekvénye a törvény utasítása szerint röviden abban áll, hogy ott, ahol a volt jobbágyok 1848 évi jan. 1-ig a faizás törvényes élvezetében voltak, a helyett számukra azon erdőben, melyben a faizást törvényesen gyakorolták, egy azon haszonvételnek megfelelő rész leszen kihasítandó.

Önként értetik, hogy nincs kizárva — ha a körülmények megengedik vagy éppen úgy kívánják és a felek is kölcsönösen beléegyeznek, hogy a kihasítás az uraság valamely más erdejéből történjék, vagy pedig a volt földesur jogosult jobbágyait termény-

földdel, vagy éppen megfelelő pénzbeli váltásösszeggel kárpótolja. A váltáság fejében kihatott rész a volt jobbágyok örök-tulajdonába és kizárolagos használatába megy át.

A törvény megszabja a minimumot és maximumot, mely szerint rendes körülmények között egy egész telekre két (1200 négyszög öles) holdnál csekélyebb és nyolcz holdnál nagyobb tér nem szabathat; kivéven, ha a 48 előtti haszonvétel oly csekély volt, hogy annak folytatására két holdnyi erdőter sem kívántatik, és illetőleg nagyobb volt semhogy azt jövőre nyolcz hold tartamosan fedezhetné, mely utóbbi esetben az illeték tizenkét holdig emelhető. Megengedi továbbá, hogy ott, a hol a volt jobbágyok a földesur erdejében a rendes faizáson kívül fakereskedést, szénégetést s más ilyen kivételes haszonvételeket is gyakoroltak, ezen használatok arányában a telki illetmény egész 16 holdig, mint maximumig s végül oly községekben, hol a volt földesur semminemű más birtokkal nem birt s erdejében a haszonvételt a volt jobbágyok kizárolagosan gyakorolták, 22 holdig emeltessék.

Miként könnyen belátható a részletes eljárás alapját mindezen esetekben a 48 előtti haszonvételek minőségének és mennyiségének kipuhatólása és megállapítása képezi. Ha erre, valamint az akkori árakra nézve hiteles adatok és bizonyítékok állanak rendelkezésünkre, akkor az eljárás egyszerű, mert nem kell egyebet tennünk, mint az évi viszonozólat értékét az évi haszonvételek értékéből levonni és a fennmaradó összeg mutatni fogja a jogosultak évi illetékét pénzben, melyet aztán a földesur vagy erdőter kihatásával, vagy pedig a főntebb említett további módok valamelyike szerint megvált. Jól megjegyzendő azonban, hogy az egy évi illeték ugy tekintendő, mint folytonos járadék, vagyis évről-évre befolyó kamat, s az egyszermindenkorra teljesítendő megváltás összegét pénzben azon töke képezi, mely ezen évi járadéknak, vagy kamatnak megfelel. A tőkésítés az urbéri törvények szerint 5% mellett történik, mely tudvalevőleg egyszerűen abban áll, hogy az illető évi járadék 20-szorosát vesszük.

Itten meg kell még jegyezni, hogy viszonozólat alatt, melyről az imént mondtam, hogy annak értéke a haszonvételek értékéből levonandó, értjük itten azon kötelezettséget, mely szerint a volt jobbágyok bizonyos urasági munkákat, pl. favágást, fuvarozást sat. egyenesen az általuk élvezett erdei

haszonvételekért tartoztak teljesíteni. Ezen viszonozólat hol több, hol kevesebb, nélhol pedig éppen semmi sem volt, s ehhez képest az illeték megállapításánál is három eset adhatja elő magát. Első az, hogy a viszonozólatok értéke kisebb a haszonvételek értékénél s tulajdonképpen csak akkor van helye a megváltásnak, midőn ugyanis a volt földesur a haszonvételi többletet tartozik kárpótolni a jogosult községnek. Második eset az, hogy a viszonozólatok értéke a haszonvételek értékével egyenlőnek üt ki, midőn természetesen megváltásnak se alapja, se helye nincs s a szolgálmi viszony egyszerűen megszűnik. Végül harmadik eset, hogy a viszonozólatok értéke a haszonvételek értékét fölülmulja s a gyakorlat szerint ekkor sincs helye semminemű kárpótlásnak. Urbéri törvényünk ez utóbbi esetről nem rendelkezik elég világosan.

(Folyt. köv.)

A fák őszi ültetéséről.

A gyümölcsfákat — mint tudjuk — ősszel és tavasszal is kiültethetjük, csakhogy a tenyészet sikerére nézve nem kis különbség áll fenn az ültetés időszaka folytán. Nálunk általában szokás, hogy az ültetés munkáját a tavaszi teendők közé soroljuk, pedig éghajlatunknak — legalább tavasszal állandó — jellege, mely rögtöni meleget és tartósabb szárazságot hoz rendszeresen reánk, számunkra az őszi ültetést sokszorosan ajánlatossá teszi. Csakhogy ismét az őszi ültetést is a körülmények figyelembe vételével kell eszközölnünk, mert vannak esetek, midőn az őszi ültetéstől nem várhatunk sikert s előnyösebben fordulhatunk a tavaszi ültetéshez.

Az őszi ültetés különösen ajánlatos oly vidéken, a hol a tavasz egyszerre szokott beköszönteni és huzamos ideig szárazság áll be utána. (Csaknem egész Magyarországon így van ez.) Továbbá a meleg, száraz és könnyű talajokon s délfelé hajló oldalakon, mint a mely helyeken a föld a tavaszi meleg és gyors szárazság alkalmával nedvességét igen hamar elveszti s a tavaszkor ültetett fák igen könnyen kiszáradhatnak. Ily helyeken az ősszel kiültetett fa a talaj nedvességét még megtalálja s már tavaszra, midőn a szárazság elkezdődne, élettevékenységét megkezdheti.

Ha a kiültetendő fák kéznél vannak, akkor még a hideg s nehéz, kötött természetű talajba is ültethetünk ősszel, csakhogy az ilyen helyeken az ültetéshez korán hozzá kell látnunk, olyan időben még t. i., midőn a föld még nem hült ki, hanem elégséges melege van arra, hogy a kiültetett fa még ősszel új gyökereket képezhessen. Hogy a fagödrök az ültetés előtt jóval korábban megásan-
ók, az már oly ismeretes törvény, hogy azt minden fa-

tenyésztő tudja és meg is teszi s így tehát ez esetben is feltételeztetik. — Ezek után az őszi faültetésnek legalkalmasabb idejéül september, de még inkább október hónapját tűzhetjük ki.

Azonban pontosabban meghatározza az őszi ültetés idejét, semmint azt magunk tehetnők, maga a kiültetendő fa; a mennyiben az ültetési műveletet előbb megkezdünk nem szabad, míg csak a fa minden ága végén a zárrügyet, vagyis a csucsrügyet meg nem hozta, ki nem fejlesztette, vagyis más szóval: mignem a fa egy évi növekvését bé nem végezte.

Ha ez már bekövetkezett, akkor a kiültetendő fát gondosan lelevelezzük, azaz ollóval vagy késsel a leveleket levágjuk, — mert kézzeli leszakításkor a levél nyelével a héj is beszakadhatna s az új rügy is megsérülhetne — azután vigyázva arra, hogy a gyökérzetet jelentékenyen meg ne sértsük, a fát kiássuk.

Tulajdonképeni gömb- vagy zsombültetés nem szükséges ugyan ez alkalommal, azonban az mégis czélszerű és kívánatos, hogy azon föld, a melyik a gyökerek közt megszorult, ott meg is maradjon s átültetessék. — Az ültetés módja különben ugyanaz, a minőt a szokott időkben való faültetéseknel követnünk kell.

A vadoncokra nemesített fákat ültessük mindig magasan, a törpe alanyokra nemesítetteket pl. almát Sz. János almába, Doucin-ba, körtét birsalmába, pedig úgy, hogy a nemesítési hely a földbe jöjjön. Az ültetés után 14 napra a levélgyekek maguktól levállanak. Ha az ültetés után szárazság és meleg, napos időjárás állana be, akkor öntöztessük meg naponkint a fákat öntöző kanna vagy kézi fecskendő segítségével. Nagyobb téli hidegek beállta előtt pedig tanácsos leszen, minden új ültetést földdel feltöltenünk, hogy ezáltal a fagnak a földbe s így a gyökerekhez való behatását meggátoljuk. A jövő tavaszon ezen földet természetesen le kell huznunk és belőle legtöbb esetben a fa körül alkalmas gyűrűt vagy tányért készíthetünk.

De bármennyire is czélszerű és eredményteljes az őszi ültetés, mégis sok esetben nem lehet hozzá folyamodni s nem akkor, midőn az ültetendő fákat távol helyekről kell beszerezni, mert azokat a fentebb jelzett hónapokban nagy kockázattal nélkül uton szállítani nem lehet.

A korai őszi ültetés előnyeivel szemben óvakodnunk kell a késő őszi ültetéstől. — A mily előnyös a korai őszi, vagyis az oly időben való ültetés, midőn a föld még nem hült ki teljesen, ép oly hátrányos az ültetésnek az őszi időszak késői részében való kivitele. Ha, a mint az gyakran történik, 10—12 napi fagy és hó után ismét szelid és lágy idő áll be, az ültetésre azért az idő kedvezéséből sikert nem jósolhatunk, mert az ekkor kiültetendő fa nem fog új gyökereket képezhetni, mivel a föld az olvadó hó vizétől igen áthült; színtilyen a jóslat akkor is, ha a látzólag teljesen kiengedett földbe tennők meg az ültetést; a fölengedett talajrézecskek között még mindig apró jégjegecskek is rejlenek, melyek a fa megeredését gátolják. — Sok fatenyésztő láthatta már a késő őszi ültetésnek kárát a nélkül, hogy annak valódi okára rájött volna, mert a legegészségesebb fákkal is megosik a sikertelenség, pedig ezen esetekben rendszerint a fákat szokták a hajókául tartani.

E cikk írójának atyja 20 évvel ezelőtt Hohenheimban kísérlet és okmutatásul a jelzett körülmények között t. i. késő ősszel öt szép és erős almafát ültetett ki, de ezek közül egyetlen egy sem hajtott ki tavasszal; élettevékenység nélkül maradtak azok s a nyár és az ősz folytán lassankint elhaltak.

Azért is tehát sokkal tanácsosabb a késő ősszel kézhez kapott gyümölcsfákat már akkor el nem ültetni, hanem valamely védett, árnyas helyen gyökereiket jól beföldelve átteleltetni, honnét tavaszkor kivéve és gyökereiket visszavágva, szabályszerűen és biztos siker reményében elültethetjük.

(Lucas Fr. után.)

T Á R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

XXII.

(G. V.) A francia gazdasági tárlat bár korántsem tarthat a teljességre jogos igényt, mégis érdekessé és tanúságossá válik a gazdasági ministerium kiállítása, főképen pedig egy nagyon jeles munka által mely: „Jegyzetek a kiállított tárgyak felett” szerény czim alatt a gazdasági Franciaországnak hí képét nyújtja. E mű országos gazdasági inspector Heuzé Gustáv tollából folyt, nékie köszönhetni a ministerium tárlatának conceptióját és díszes rendezését; mielőtt azonban az egyes tárgyakat szemügyre vennők, ismerkedjünk meg kevésbé a francia gazdasági viszonyokkal.

Franciaország tuávalevőleg a mérsékelt földörben fekszik és gazdaságilag kilencz vidékre osztható, melyeknek mindegyike földrajzi elhelyezés és egy bizonyos főtermény, mint p. o. olaj, törökbuza, alma, gyapjú sat. által a szomszéd vidéktől jelegzően különbözik. A mivelt földek területe 25 millió hectaret (37-m. hold) a rétek 4 millió hectaret, (6.₉₀-m. hold) a szőlő 2 millió hectaret (3.₆₀-m. hold) végre az erdő 8¹/₄ millió hectaret (14.₈₅-m. hold) tesz. A birtokok száma 3,225,877, úgy, hogy átlagban egy birtokosra tíz és fél hectare 18.₉₀ hold) esik; valóságban azonban úgy áll az eset, hogy a birtokosoknak nagyobb fele 5 hectárenál (9 holdnál) kisebb földterülettel bir. Az absolut népesség 36 milliót tesz, ebből a gazdasággal foglalkozók száma majd egy negyedrézt és még a birto-

kosok száma évről-évre nő, addig a bérlők és gyarmatosok contingene mindinkább apad. A miveleti növények között első helyet a buza foglal el, melynek 8 millió hectare (14.₄₀-m. hold) van szentelve; jelentékeny a zab, rozs, árpa és törökbuza; a takarmánynövények 3¹/₂ millió hektarnyi (6.₃₀-m. hold) tért foglalnak, a mesterséges rétek területe 2³/₄ millió hektarra (4.₉₅-m. hold) rug; a czukorrépa ma háromszorosa nagyobb tért foglal mint 1840-ben, egyáltalában minden miveleti növény tetemes térgyarapodást mutat, kivéve a kendert és az Oidium és ujabban a Phylloxera vastatrix által oly nagy mérvben pusztuló szőlőt.

Az állatállomány nemcsak darabszámban emelkedik évről-évre, hanem főleg értékében mindinkább gyarapszik. Első sorban a szarvasmarhát említjük, mely az utolsó (1866-iki) számlálás szerint mintegy 13 millió darabra rug; a vajkivitel, mely 1856-ig nem haladta meg a 60,000 mázsát, ma már 520,000 mázsát tesz. A lovakról abszolút számmal nem birunk, csak azt közli szerző, hogy 1840 óta 500,000 darabbal szaporodtak; a juhok száma mintegy 30 milliót, a kecskéké 1,700,000 darabot, a sertéseké mintegy 6 milliót tesz. Legóriásibb mérvben a szárnyasok tenyésztése gyarapodik; a 60 millió darabra becsült állomány legnagyobb részét a házi tyúk teszi, mely után évenként közel 600,000 mázsza tojás vitetik ki!

A szőlészetet illetőleg meg kell jegyeznünk, hogy a mennyiségnek első sorban az Oidium ártott, de a folytonos kénezés e csapást legyőzte; későbbi ellenségül a Phylloxera vastatrix — szőlőtetű — lépett fel, mely eddig fájdalom, vereséget nem szenvedett. E kedvezőtlen körülmények daczára a jelenlegi bortermelés 70 millió hectoliterre (77 m. akó á = 5 veder) becsülhető; míg a szesz évenkénti mennyisége 12 millió (13.₂₀-m. akó) a seré 8 millió hectoliterre 8.₃ mill. akóra rug; az almabor is évenként jelentékeny mennyiséget tesz.

A gazdasági szakoktatásra Franciaország nagy gondot fordít! Már 1771-ben intézettel birt és azóta természetesen a gazdasági tanügy a tudomány haladásával karöltve kivált III. Napoleon gondoskodása folytán nagyobb tiszteletreméltó állást foglalt a természettől oly gazdagon megáldott országban! Felsőbb tanintézetet — école d'agriculture — hármat találunk: Grignon, Grand-Jouan és Montpellier, melyek közül az első szélesebb körökben is jó hírnévvel bír. Földmívelési iskola — fermes-écoles — 42 van elősorolva s mi teljesen csatlakozunk Heuzé véleményéhez, midőn ezen utóbbi intézménynek tulajdonítja a legnagyobb, a közvetlen sikert. Ujabban egy rétmívelési és alagsövezési iskola is lön felállítva Lézardeauban (departement Finistère), mely egy évi tanfolyam alatt telkesítési mérnököket képez. A szakoktatást továbbá még az u. n. megyei tanfolyamok is előmozdítják, eddig 11 mezőgazdasági és 4 vegyészeti tanfolyam van berendezve, míg a kertészet és gyümölcsfatenyésztés okszerű elveit vándortanárok terjesztik. A gazdasági mívelődés általában számos egyetben találja hű ápolóját, valamint az egyes ágak p. o. kertészet, szőlészet fejlesztésére külön társula-

tok is alakulnak. Heuzé munkája az állatgyógyászat állását vázolván, megelégedéssel constatálja, hogy Franciaország e tekintetben is a mai követelmények színvonalára emelkedett.

Áttérvén a tárlatra magára, hivatkozunk a fent mondatakra, hogy bár nem teljes, de érdekes képét látjuk a gazdasági Franciaországnak feltüntetve. Belépve mindekelőtt a practikus és csinos borállványok tűnnek fel; kivált a bordeauxi házak nagyon szépen vannak képviselve, többek között Schröder de Consans és mások, a Société de Moulis Médoc a borizelési csarnokban is nagyon látogatott páholyt tart. A Champagne gyöngye egy collectiv kiállítás keretébe van foglalva, megemlítjük Minnet Jeune és társát, Aubertint és a vnaághirű Roederert. Liquerök közül a Legrand gyártmányai érdemelnek figyelmet, kivált a Bénédictine Fécamp; czukrot csak egy kiállító — párizsi Say küldött. A főzelékek conserválása tán sehol sem érte el a tökély oly magas fokát, mint Franciaországban. A mezei termékek csak néhány collectióban vannak ugyan képviselve, de kivételnélkül kitünő minőségűek; így Dalleu gyűjteménye, Dumontier Károly és a brebiéresi urodalom gyönyörű buzái. Feltűnő a rheimsi „keresztény tesvérek“ tárlata, kik a maguk költségén gazdasági intézetet rendeztek be és tartanak fenn, a szép gyűjtemény számos statistikai táblázat által bővebb és érdekes magyarázatot nyer. Desprez Cappelle-ben mint répamag specialista tűnik fel, versenytársául Legrand Simont fogadhatjuk el. A földmívelési ministerium tárlata egy nagy szekrényt foglal el a csarnok közepén és a gazdasági térképeket, statistikai táblázatokat, az intézetek képeit és a híresebb tenyészfajták festményeit tartalmazza, míg a ministerium kiadványai külön asztalra vannak helyezve. Nagyon szép azon diszajándékok tárlata, melynek gazdasági kiállítások sat. alkalmával a ministerium részéről kiosztatnak; a bronceből készült tárgyak többnyire symbolicus vonatkozással azon gazdasági ágat emelik ki, melyért a kiténtetés oda ítéltetett. —

Néhány szó a „gazdasági szakoktatás szervezésének kérdéséhez.“

Az „Erdélyi gazda“ 37. számában a „gazdasági szakoktatás szervezésének kérdéséhez“ czim alatt egy igen fontos és ugy az elméleti, mint a gyakorlati életre nézve igen hasznos cikk jelent meg Sz. M. erdészeti tanár urtól; — hol is az illető tanár ur saját javaslatát hozza nyilvánosságra a nagyméltóságú földm. m. k. ministerium azon kérdésére, hogy a „felsőbb gazdasági tanintézetekből kikerülő ifjak gyakorlati kiképzetése miért nem felel meg azon igények- és kívánalmaknak, melyeket azok iránt az életben támasztanak.“

Sz. M. tanár ur felhozott érveire mi is szót emelünk, de nem ellene, mert a felhozottakat mind helyeseknek, s főleg cikke 5-ik kikezdését szóról szóra határozottan igazoknak találjuk.

Az érintett 5-ik kikezdésben felhozott anomaliának

Sz. M. tanár ur úgy véli, hogy az államvizsga behozatalával lehetne legsikeresebben elejét venni.

Az államvizsga fontosságát vitatni itt nem czélom, de engedje meg az illető tanár ur oda nyilatkoznom, hogy ez által még a cél nincsen tökéletesen elérve — nincs pedig azért: mert nézetem szerint alig lehetne valakit kötelezni arra, hogy két évi szolgálat után akkor is, ha helyzetével mind ő, mind pedig főnöke vele megvan elégedve, magát az államvizsga nehézségeinek alávesse.

Ha megengedi mind a t. szerkesztő ur, *) mind a t. tanár ur — bátor leszek alább néhány pontban saját nézetemet kifejezni arra: miként lehetne legalább részben oda hatni, hogy a gazdasági tanintézetet végzett ifjak nagyobb része kötelezve legyen még az államvizsga letételére, s így a további önképzésre. Azért mondom itt is, hogy nagyobb része és nem mindnyája, mert sokan vannak olyanok is az ifjak között, kik nem lépnek tiszti szolgálatba s ezeket csak egyedül a szülői hatalom vagy önszándék kényszerítheti az államvizsga letételére.

Mindenekelőtt úgy vélném leginkább elérhetőnek ifjainknak az államvizsgálatra való szoríthatását, s ezáltal további önképzését; ha a birtoktulajdonosok, a kik ily intézetet végzett egyéneket szolgálatukba fogadnak, — azon eljárást követnék, hogy kötelességükké tennék a végzett ifjaknak bizonyos idő letelte után az államvizsga letételét s ennek sikerétől tennék aztán föltételeossé további előmozdításukat, vagy ha már előbb kimutatott igyekvésük folytán előmozdítottak — állásukban való megerősítésüket.

Ez volna nézetem szerint az egyik mód, mely által — ha az közmegállapodás szerint elintéztetnék — leginkább eszközölhetőnek tartanám a fiatalok folytonos önképzését és előhaladását. **)

Más tekintetben pedig buzdíthatni vélném a fiatalságot saját képzése tovább folytatására oly módon, ha oda hatnának a hatóságok és a gazdasági egyesületek, hogy az ifjak az intézetből való kilépésük után rögtön tisztességes alkalmazást nyerjenek, mikor is aztán látva ők azt, hogy tanulmányaik gyümölcsét azonnal élvezhetik, jó kedvvel és buzgalommal fognak tenni azt, a mit sokan addig csak robotnak néztek. — Míg ellenben minden kedvüket veszítik a tanulás iránt akkor, ha látják, hogy ők mellőzve vannak és a helyet, mit nékiek kellene a társadalomban elfoglalniok, olyanok töltik be, a kik szakintézetet soha nem is láttak, s kik között olyan tisztet is volt alkalmam ismerni, a ki gyenge

*) Tért nyitunk e soroknak a felkarolt ügy fontossága tekintetéből. Ámbár szükségesnek mutatkozik néhány megjegyzést hozzáfűzölnünk.

Szerk.

**) Bár osztom t. cikkirő ezen nézetét, mégis figyelmeztetnem kell arra, hogy az itt kívánatosnak jelzett eljárás csak a legtágabb körű solidaritás alapján juthatna érvényre. Egyébkint pedig, ha az államvizsgai intézmény életbe léptetnék, önmagától következnek be az, hogy csak a képzettségüket kimutatni tudó gazdák után törekednek a birtokos osztály s ilyeneket részesítene előmozdításban is.

Szerk,

termését annak tulajdonította, hogy vasekével kellett szántatnia! ***)

Egyáltalán ismeretes az, hogy a gazdasági állomásokon még sok olyanok vannak, a kik tudományos előképzetés nélkül kerültek oda s így természetes következménye ennek az, hogy a gazdálkodás vitelében megöröködött hibák kiküszöbölése igen meg van nehezítve s a tudományos alapokat igénylő haladásnak is útja el van állva. — Nem éríthetők itt e pont alatt a gyakorlat jó felfogású emberei, de igen azok, a kik hagyományosan átvett balfogásaikból önmaguktól kivetközni nem képesek. Az ilyenek működésének az árát elsőrendben a birtokos, végelemében a gazdasági haladás s a nemzeti jóléten alapuló előmenetel adja meg. — E baj megszüntetésére kell intézkedéseket létrehozunk s maguknak, a már kiképzetést nyert ifju gazdáknak a gyakorlati életben is folytatandó tanulmányok végzésére társadalmi és morális uton észszerű kényszert felállítanunk. Ilyen hasznos intézménynek tűnik fel a megpendített gazdasági államvizsga, vagy nevezzük azt képesítő fővizsgának, vagy bár mi más czímen, melynek megvalósíthatása fölötti szerény véleményemet a föntebbiekben összefoglaltam.

Ez röviden az, a mit Sz. M. tanár ur cikkére megjegyezni kívántam; gondolkozzék rajta más is, tegye közzé véleményét; a többoldalról hozzászólás hasznára lehet az ügynek.

Székelly Albert.

***) Ezen érvt bár igen nyomatékosnak látjuk, mégsem tartjuk olyannak, hogy hozzá folyamodni lehessen. A hatóságoknak, valamint a gazdasági egyesületeknek más hatáskör van kijelölve, semmint a tisztek elhelyezéséről való gondoskodás. Az utóbbiak közbenjárhatnak ugyan egyes esetekben, de feladatukká a tisztek elhelyezését nem tehetik, valamint teljeséggel nem a hatóságok. — Az illetén gondoskodás nem lehetne igazságos és nem is volna helyén. Nem igazságos azért, mert a hatóság, vagy a g. egyesület nem tudhatja a majdan alkalmazandó tanuló képesítettségét s így ajánlata nem ismert qualificatióra, ismeretlen jellemre terjedhetne ki, igen könnyen csalatkozhatnék s így ajánlatában nem lehet biztos és igazságos; nem helyes pedig azért, mert ha a tanulók biztosak elhelyeztetésükről, nem látnak indokot a fokozott szorgalomra. Legjobb bírálója a tanulóknak mindenkor a tanári kar; ennek ajánlata lehet csak mérvadó. — Czikkirő azon szavaira, hogy a biztos elhelyezés hiányában a tanuló tanulmánya folytatását csak robotnak tekinti, bizony azt mondhatjuk, hogy az olyan egyén pályát tévesztett. — A gyakorlati élet mezején az érdeemesnek praetercalása, ha megis esik, mégis a valódi érdem nem maradhat figyelmen kívül s megleli az elismerést. — Valódi hivatásérzet nem lankodó ügybuzgalom s a kezdő években mérsékelt igények azok, a miket a birtokos joggal megkívánhat fiatal tisztjétől. Az önhittség s az öntulbecsülés legtöbb esetben forrása az elégedetlenségnek s nem engedí a tény valódi állását felismerni az illetővel. — Egy szóval: nem a kecsgetetősben s biztatásokban, hanem a pályára való hivatottság érzetében s a tökélyesedés után törekvő hajlamban látjuk mi a fiatalok előhaladásának kezességét.

Szerk.

Szőlészeti statisztikai kimutatása

a mezőségi borvidék marosi kerület helységeinek.

(Folytatás.)

63. P a g o c s a (Tordamegye), 5 hold vegyes hazai régiebb szőlő-ültetvényel, agyag talajon, karikás mivélés alatt, kerül holdja 8 frtba, terem 20 akót; elhasznájják a tulajdonosok.

64. M e z ő - M a d a r a s (Marosszék), 21 hold 437 □ öl vegyes szőlője van, melyből Pataky Miklós, a fáradhatatlan gazda most állított be egy hold rieslinget vízvezető utakkal ellátva. Agyag talajon, karikás mivélés mellett, kerül holdja 75 frtba napszám munkával; szakmány munkával 70 frt o. é. Kerül 1 hold új szőlő beállítása 300 frt o. é. Terem holdanként 25 akó kitünő bor, mely elkéi helyt és Maros-Vásárhelyt. 1871-ben 5 frt volt akója, 1872-ben 10 frt. Megemlített még itt Pataky Miklósnak a békítási körül tett rendkívüli igyekezete, kiis máig 7 hold szőlőjét sajátlag vetett s nevelt akáczfáiról karózta be.

65. S z á l t e l e k, 1 hold agyag talajon termelt vegyes hazai szőlője, karikás mivélés alatt, kerül holdja 60 frtba, terem 20 akó közönséges bort; felhasználják helyt.

66. M e z ő - K ö l p é n y, 41 h. 1486 □ öl szőlővel agyag talajon, karikás mivélet alatt; kerül holdanként 60 frtba, terem 25 akó mustot, mely elkelt 1871-ben 5 frton, 1872-ben 10 frt. o. é. Maros-Vásárhelyt és a vidéken. Terem jó bora.

67. M e z ő - M é n e s (Marosszék) 8 hold szőlője van; agyag talajon, vegyes hazai szőlőfajokból, karikás mivélés alatt. Kerül holdanként 60 frt. o. é. terem 20 akót, elkelt

akója 1871-ben 5 frt. 1872-ben 7 frt 50 kr. o. é. Maros-Vásárhelyre. Terem jó bora.

68. G a l a m b a d (Marosszék), 11 hold 487 □ öl vegyes hazai szőlővel, agyag talajon, melyet karikára mivél holdanként 60 forintért; terem 20 akót; elkelt 1871-ben 5 frt. 1872. 10 frt. o. é. Terem jeles bora, eladja Maros-Vásárhelyen.

69. E g e r s z e g (Marosszék) 12 hold új — hazai és külföldi vegyes — szőlőültetvényel agyag talajon, karikás mivélet mellett, terem 25 akó jeles bort, mely kerül 70 frt o. é. elkelt Maros-Vásárhelyt 1871-ben 5 frt. 1872-ben 10 ft. o. é.

70. M a r o s - S z . - K i r á l y (Marosszék) 13 hold vegyes hazai szőlővel agyag talajon, melyet karikára mivél, holdanként 70 frt. o. é. Terem 25 akó jeles bort, elkelt Maros-Vásárhelyt 1871. 5 frt. 1872. 10 frt. o. é. akója.

71. N á z n á n f a l v a (Marosszék) 10 hold vegyes hazai szőlővel, agyag talajon, karikás mivélés alatt; kerül holdja 70 frt., terem 25 akó jeles bort, elkelt 1871-ben, 5 frt. 1872-ben 10 frt, megveszik Maros-Vásárhelyre.

72. K i s - F a l u d o n (Marosszék) a jeles gazda Koncz Elek termelt 2 hold vegyes hazai és külföldi új szőlőt agyagos talajon, karikás mivélés alatt, terem 25 akót, mely kerül 70 frt. holdanként, elkelt 1871-ben 5 frt. 1872-ben 10—15 frt o. é. akója. Terem jeles bort.

73. C s i t t - S z e n t i v á n y, 19 hold 1453 □ öl vegyes hazai szőlővel, agyagos talajon, karikás mivélés mellett, kerül 65 frt. o. é. és terem 20 akó kitünő bort, elkelt mustja akónként 1871-ben 5 frt. 1872-ben 10 frt o. é.

(Folyt. köv.)

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vasár		Egy osztrák mérő — 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl tűzifa	1 font marha hus
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török-buza	széna	szalma		
Árakra jelezésekben										
Kolozsvár	novemb. 3	670—680	612—628	430—440	125—135	310—320	150	140	1000	20
Nagy-Várad	octob. 21	560—670	430—460	350—420	150—170	250—420	90	50	950	24
Maros-Vásárhely	octob. 30	510—560	400—430	380—400	110—130	—	200—220	90—100	1100	18
Károly-Fehérvár	novemb. 1	600—620	450—460	380—400	125—130	—	200—210	120—130	1000	20
Nagy-Szeben	septem. 29	620—687		467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22
Brassó	septem. 5	612—729	576	439—470	137—143	484	—	—	—	20
Beszterce	septem. 2	540—670	490—520	380—400	100—110	440—460	120—160	80—100	750	20
Nagy-Enyed	octob. 30	550—580	450—460	370—400	120—140	—	200—210	50—60	1100	16
Szamosujvár	octob. 27	560—640	420—500	400—420	130—140	—	180	50	1200	15
Décs	octob. 28	580—600	540—560	400—420	100—110	—	170—180	65—100	800	14
Torda	septem. 23	600—640	580—600	420—440	100—110	—	170—180	70	800	15

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 70 frt — kr. Ezüst árkelet 107 50.

Bécsi marhavásár: Felhajtattott összesen 4238 drb hizó ökör. — A forgalom élénk; árak: magyar és galicziai 34—37 frt, serbiai hizó ökör 28—30 frt a vágósúly mázsája.

EGYVELEG.

* Paget János a bécsi nemzetközi kiállítás alkalmából a kiállítás körüli érdemeiért a harmadosztályú vaskoronarendet nyerte.

(v.) A burgonya (pityóka) 100 éves jubileum a folyó évünkre esik. E hasznos növényt, mondhatók: az emberiség barátját Drake tengernagy (Tavistok, Dewonshire 1545—1595) ugyan már az 1500-as évek vége felé áthozta Amerikából, de elterjedése annyi akadályba ütközött, hogy tenyésztése csaknem egészen megszűnt. Csak 1773-ban sikerült Parmentier tudósnak e hasznos növényt Franciaországban nagyobb mértékben megtelepíteni s magát a királyt is, XVI. Lajost, iránta érdeklődésre bírni. Ezen évtől fogva kezdett a burgonya Németországban s jóval később még nálunk is elterjedni. Hogy ezen új növény meghonosulása, mily befolyással volt egyes országok (Anglia, Irland, Porosz- és Csehország) lakóinak viszonyaira, az újabbkori történelem előadja. — Mellesleg megjegyezhetjük még, hogy Drake tengernagynak 1853-ban Offenburgban oszlopot emeltettek, amiért ő ezen hasznos növényt Amerikából áthozta. —

TARTALOM: Nemes adomány. — Haszonvételek (szolgalmak) megváltása. — A fák őszi ültetéséről. — Társalgó: Világkiállítási levelek XXII. — Nehány szó a „gazdasági szakoktatás szervezésének kérdéséhez.” — Szőlészeti statisztikai kimutatása a mezőszégi borvidék marosi kerület helységeinek (folytatás). — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **VÖRÖS SÁNDOR.**

Hirdetések.

Jelzalog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb összegig 6% kamat, 1% törl., illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a loggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástyautca 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3.) (41—48)

VICTORIA

biztosító társaság Kolozsvárt

(1) melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartaléktőkében s évi bevételekben (21—24)

5 millió.

Biztosításokat fogad el

Tűz-, jég-, szállítási károk ellen, úgy az ember életére.

Az épület-biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánlatnak a Victoria által életbeléptetett társaságra vagy on és egyházi biztosítás, mire nézt külön, rendkívül kedvezményes díjszabások vannak megállapítva. Házberendezések, mint: butor-, fehér-, ágy-, ruhanemű stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál. Ezekon kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű lak- és gazdasági épületekre, gyárookra, malmokra, vasuti építkezésekre, kereskedelmi raktárokra, boltban levő cikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra, szabadban és fedél alatt levő gabona és széna takarmányokra, — tűz, villámcsapás, robbanás és kihurczkolódás veszélye ellen.

Egyszersmind felhivatik a t. közönség **életbiztosítási** ajánlatait is a „Victoriánál” tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

Életbiztosítási példa:

Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja:

a biztosító

20 — 30 — 40 — 50 éves

korában kezdőleg

34 frt 60 kr.   45 frt 40 kr.   63 frt 40 kr.   95 frt 20 kr.

Ezekon kívül minden módozatok, mint halálesetben fizetendő tőkék, a biztosítónak még életében fizetendő tőkék, gyermekek számára nevelési, kiházasítási vagy férjhezmeneteli tőkék, nyugdíj vagy életjáradék összegek, temetkezési költségek biztosítása, úgy tulajelési csoportokba beállítás is elfogadtatik, mindnyája kedvezményes díj s a nyeresémben 5% részesülés mellett.

Előforduló károk azonnal becsültetnek és rendeztetnek.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők, vidéki ügynökségek

A „VICTORIA” biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvárt.

Wagner

Szász.